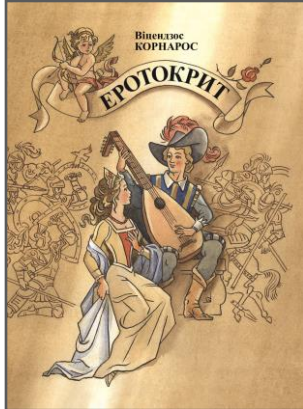

ΕΝΑ ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΣΥΝΤΡΟΦΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ»

Την Τετάρτη, 6 Απριλίου 2016, στις κατάμεστες από εκλεκτούς προσκεκλημένους αίθουσες του Εθνικού Μουσείου Λογοτεχνίας της Ουκρανίας, παρουσιάστηκε από τον Εκδοτικό Οίκο «ΒΕ-ΣΕΛΚΑ – ВЕСЕЛКА» το περίφημο λογοτεχνικό έργο του **Βιτσέντζου Κορνάρου** (Віцендзос Корнарос) «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ – ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ» σε μετάφραση του γνωστού Ελληνιστή ποιητή **Βασίλη Στεπανένκο** (Василь Степаненко) και σε εικονογράφηση του Ουκρανού ζωγράφου του Λαού

Μυκόλα Πσίνκα (Микола Пшінка).

Σημειώνονται εδώ ότι **α)** την εκδήλωση διοργάνωσαν **η Κρατική Επιτροπή Τηλεόρασης & Ραδιοφωνίας Ουκρανίας** (Державний Комітет Телебачення та Радіомовлення України), **το Εθνικό Μουσείο Λογοτεχνίας Ουκρανίας** (Національний музей літератури України), **ο Εθνικός Εκδοτικός Οίκος Παιδικού Βιβλίου «ΒΕΣΕΛΚΑ»** (Національне видавництво дитячої літератури України «ВЕСЕЛКА») **και ο χορηγός της έκδοσης Γεράσιμος-Νικόλαος Μπουγάς** (Герасимос-Ніколаос Бугас), Γενικός Γραμματέας του Ελληνο-Ουκρανικού Επιμελητηρίου και **β)** στον ίδιο χώρο υπήρξε παράλληλα Εικαστική Έκθεση με έργα του προαναφερθέντος ζωγράφου και με θέμα «για εσένα Ερωτόκριτε».

Εθνικό Μουσείο Λογοτεχνίας Ουκρανίας

Στο σημείο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να ειπωθούν δύο λόγια για το περίκαλο Κρητικό Λογοτέχνημα και να γίνει μία μικρή αναφορά στους συντελεστές της μετάφρασης.

Ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ» είναι μια έμμετρη μυθιστορία που συντέθηκε από το Βιτσέντζο Κορνάρο, στην Κρήτη, το 17^ο αιώνα και αποτελείται από 10.012 ιαμβικούς δεκαπεντασύλλαβους ομοιοκατάληκτους στίχους, στην Κρητική διάλεκτο. Η υπόθεση του έργου συνοπτικά περιστρέφεται γύρω από τον έρωτα δύο νέων, του Ερωτόκριτου και της Αρετούσας, τις

δυσκολίες, τα βάσανα και το αίσιο τέλος του και τοποθετείται σε μία υποθετική και συμβατική αρχαιότητα. Στο έργο -πέραν από τον έρωτα- αναδεικνύονται και οι αξίες της τιμής, της φιλίας, της γενναιότητας, της φιλοπατρίας, της υπομονής και περιγράφονται ήθη, έθιμα και συμπεριφορές μιας αλλοτινής περιόδου. Το επικό-ηρωικό και το ερωτικό στοιχείο, που αναφέρονται ως θεματικοί πυρήνες, συνυπάρχουν σε αρμονική και μοιρασμένη συμμετρία, συνδεόμενοι αλληλένδετα μεταξύ τους και αλληλοτροφοδοτούμενοι.

Το έργο αυτό, έχει χαρακτηριστεί από την **UNESCO** ως ένα από τα 300 καλύτερα λογοτεχνήματα παγκοσμίως και θεωρείται ένα από τα

σημαντικότερα έργα της Κρητικής Λογοτεχνίας, που έχει «περάσει» μέχρι και τις ημέρες μας στη λαϊκή παράδοση και εξακολουθεί να παραμένει ένα δημοφιλές έργο ως άκουσμα (θέατρο, τραγούδι) και ως αναγνώσιμη έμμετρη μυθιστορία.

Παρ' όλα αυτά, ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», δεν είχε τη μεταφραστική επιτυχία, που έτυχαν άλλα υποδεέστερα ποιοτικά έργα. Μέχρι τώρα, το πόνημα είχε μεταφραστεί στα Γαλλικά, Ιταλικά, Τουρκικά. Και τώρα μόλις εισήχθη στην Ουκρανική Γραμματεία.

*

Ο μεταφραστής-ποιητής **Βασίλης Στεπανένκο**, κατόρθωσε με «μαεστρία» να ξεπεράσει τα προβλήματα του ελληνικού πρωτοτύπου και να εναρμονίσει στην Ουκρανική γλώσσα το έργο, χωρίς να παραχαράξει το κείμενο.

Με αριστοτεχνία και ωριμότητα τραγουδάει με λυρισμό και ευαισθησία τον έρωτα των δύο νέων, προβάλλει μέσα από τη σκληρή δοκιμασία την ομορφιά της γενναιότητας και το μεγαλείο της φιλοπατρίας, ανέγγιχτα αποκαλύπτει την αγνότητα και το θησαυρό της φιλίας, με απόλυτη έκφραση αναφέρεται στον πλούτο της ψυχικής δύναμης που κρύβει η τιμή και στη γαλήνη και στη λύτρωση που έχει η υπομονή. Με μοναδικότητα επιλέγει τις λέξεις, όχι μόνο για να δώσει το μέτρο και τη λυρικότητα στο στίχο, αλλά και να αποδώσει με ακρίβεια τις αντίστοιχες ελληνικές. Ένα έργο που φέρνει τη σφραγίδα του και που έχει γραφτεί με την ανάταση και τους παλμούς της καρδιάς του και με μελάνι που λαχταρά φως και ζωή.

*

Στο ταξίδι με τον «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ», ο ζωγράφος του Λαού **Μυκόλα Πσίνκα** μας βοηθά να καταλάβουμε πράγματα που ίσως θα προσπερνούσαμε, προσφέροντας όμορφες εικόνες, δημιουργήματα του συναισθήματος, του νου και της γνώσης. Έργα, που δεν τέρπουν μόνο το μάτι και την ψυχή, αλλά και που προκαλούν συναισθήματα.

Με τη δύναμη της αθωότητας και της μακρόχρονης εμπειρίας του, όχι όμως και της ανεπιτήδευτης όρασης, ο ζωγράφος εισχωρεί στο έργο, διατρέχει στην εσωτερικότητά του, συλλαμβάνει την ουσία και προσφέρει στον αναγνώστη του βιβλίου «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ» την εκρηκτική δουλειά του. Με καλλιτεχνικό ένστικτο και οικειότητα μεταφέρει τους αντίλαλους των στίχων στα έργα του που κατακλύζονται με την πανδαισία των αέρινων και ανάλαφρων χρωμάτων του, προσδίδοντας στη ζωγραφική του μια τρυφεράδα και τη δροσιά που χαρίζει η βροχή στην άνυδρη γη του μεσοκαλοκαιριού.

*

Τέλος, ο Εκδοτικός Οίκος «ΒΕΣΕΛΚΑ», δεν δίστασε να αγκαλιάσει από την πρώτη στιγμή το πόνημα αυτό και να συνδράμει στην έκδοσή του. Ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», δεν αποτελεί για τον παλαιό και αξιόπιστο αυτόν εκδοτικό οίκο μία απλή έκδοση, μια και γνωρίζει ότι το πολυσέλιδο αυτό έργο, με την εύληπτη και λυρική γλώσσα, την πλούσια εικονογράφηση και τη σπουδαία του θεματογραφία, καθίσταται όχημα για να προάγει τη σύσφιξη των πολιτισμικών σχέσεων των δύο Φίλων Λαών, Ελλάδος-Ουκρανίας, και την απ' αρχή μιας μελλοντικής συνεργασίας του για την έκδοση νέο-Ελλήνων Λογοτεχνών.

Την εκδήλωση παρουσίασης του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ στο Εθνικό Μουσείο Λογοτεχνίας της Ουκρανίας, «άνοιξε» η Διευθύντριά του κα **Γαλύνα Σορόκα (Галина Сорока)**, η οποία είπε: «Με ευαισθησία και ιδιαίτερη χαρά, σε συνεργασία με την Κρατική Επιτροπή Τηλεόρασης και Ραδιοφωνίας Ουκρανίας και τον Εθνικό Εκδοτικό Οίκο Παιδικού Βιβλίου «ΒΕΣΕΛΚΑ», διοργανώνουμε τη σημερινή εκδήλωση που είναι αφιερωμένη στην παρουσίαση του μεταφρασμένου στην Ουκρανική Γλώσσα αριστουργήματος «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», του Βιτσέντζου Κορνά-

Την εκδήλωση παρουσίασης του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ στο Εθνικό Μουσείο Λογοτεχνίας της Ουκρανίας, «άνοιξε» η Διευθύντριά του κα **Γαλύνα Σορόκα (Галина Сорока)**, η οποία είπε: «Με ευαισθησία και ιδιαίτερη χαρά, σε συνεργασία με την Κρατική Επιτροπή Τηλεόρασης και Ραδιοφωνίας Ουκρανίας και τον Εθνικό Εκδοτικό Οίκο Παιδικού Βιβλίου «ΒΕΣΕΛΚΑ», διοργανώνουμε τη σημερινή εκδήλωση που είναι αφιερωμένη στην παρουσίαση του μεταφρασμένου στην Ουκρανική Γλώσσα αριστουργήματος «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», του Βιτσέντζου Κορνά-

ρου. Ενός έργου, που συγκαταλέγεται στα καλύτερα της παγκόσμιας λογοτεχνίας και που παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει αιώνες από τη συγγραφή του εξακολουθεί να τέρπει το νου και την καρδιά και να αγγίζει τις ευαίσθητες χορδές μας.

Με πολλά, όμως, συναισθήματα υποδεχόμαστε και τους εκλεκτούς καλεσμένους μας, που προσήλθαν για να συντροφέψουν στα πρώτα του βήματα τον ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ στην Ουκρανική Γη, καθώς και τον παρευρισκόμενο Έλληνα, αταλάντευτο Φίλο της Ουκρανίας και χορηγό της έκδοσης, κ.Γεράσιμο-Νικόλαο Μπουγά, ο οποίος ποικιλόμορφα προσφέρει επί χρόνια τις υπηρεσίες του στη σύσφιξη των ιστορικών πολιτισμικών σχέσεων των Λαών μας». Και συνέχισε: «Το πόνημα αυτό, δεν ξεχωρίζει μόνο από την ποιοτική του εμφάνιση που σε κεντρίζει και σε κερδίζει από την πρώτη ματιά. Ξεχωρίζει από την έντεχνη μετάφραση του Βασίλη Στεπανένκο, που κατορθώνει με την ομορφιά των επιλεγμένων λέξεων και τη μουσικότητα του στίχου να δώσει μια μοναδικότητα στο έργο. Ξεχωρίζει από την υπέροχη εικονογράφηση του Μυκόλα Πσίνκα, που με αυτήν συνοδεύεται και συμπληρώνεται ο λόγος της έκδοσης. Ένα έργο που σε έλκει και δεν το εγκαταλείπεις αν δεν το εξαντλήσεις με μιας. Ευχαριστούμε όλους τους συντελεστές για την ομορφιά που μας χαρίζουν μέσω του «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ».

*

Ο Συντονιστής της εκδήλωσης, Διδάκτωρ **Μυκόλα Τομένκο (Μικολα Τομενκο)**, που έλαβε ακολούθως το λόγο, είπε: «Είμαι ιδιαίτερα ευτυχής επειδή σήμερα, ως Συντονιστής της εκδήλωσης, παρουσιάζω στο αναγνωστικό κοινό της Ουκρανίας το εξαίρετο Ελληνικό έργο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», του Βιτσέντζου Κορνάρου, σε μετάφραση του Ποιητή Βασίλη Στεπανένκο, εικονογράφηση του Ζωγράφου του Λαού Μυκόλα Πσίνκα και σε έκδοση ενός εκ των παλαιότερων και αξιόλογων Εκδοτικών Οίκων, της «ΒΕΣΕΛΚΑ».

Κατ' αρχήν, θα μου επιτραπεί στο σημείο αυτό, ως εισαγωγή, να αναφερθώ με δύο λόγια στο έργο. Ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», είναι ένα έμμετρο μυθιστόρημα του 17^{ου} αιώνα, αποτελούμενο από 10.012 στίχους, γραμμένο από το Βιτσέντζο Κορνάρο, στην Κρήτη και θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα κλασσικά έργα της Κρητικής Λογοτεχνίας.

Τα δρώμενα του έργου διαδραματίζονται στην αρχαία Αθήνα, ο κόσμος όμως που απεικονίζει είναι ένα σύνθετο κατασκεύασμα που δεν ανταποκρίνεται σε κάποια συγκεκριμένη ιστορική πραγματικότητα.

Το έργο, που χωρίζεται σε πέντε τμήματα -μόνο στις έντυπες εκδόσεις και όχι στο χειρόγραφο κείμενο- έχει την εξής συνοπτική υπόθεση:

Ο βασιλιάς της Αθήνας Ηράκλης και η βασίλισσα Άρτεμη, μετά από πολλά χρόνια γάμου, αποκτούν μία μοναχοκόρη, την Αρετούσα, που

μεγαλώνει έχοντας συχνή συντροφιά τον Ερωτόκριτο, γιο του Πεζόστρατου, πιστού συμβούλου του βασιλιά. Με το πέρασμα του χρόνου τη βασιλοπούλα ερωτεύεται ο Ερωτόκριτος, επειδή όμως δεν μπορεί να φανερώσει τον έρωτά του, πηγαίνει κάτω από το παράθυρό της τα βράδια, μαζί με τον αγαπημένο του φίλο Πολύδωρο, και της τραγουδά. Ο Ηράκλης, όταν μαθαίνει για τον τραγουδιστή, στήνει ενέδρα για να τον συλλάβει, όμως οι δύο φίλοι κατά τη συμπλοκή σκοτώνουν δύο από

τους στρατιώτες του βασιλιά. Με την προτροπή του φίλου του, ο Ερωτόκριτος αποφασίζει να φύγει για λίγο από την Αθήνα προκειμένου να ξεχαστεί το φονικό. Στο διάστημα αυτό ο πατέρας του Ερωτόκριτου αρρωσταίνει και όταν η Αρετούσα τον επισκέπτεται, βρίσκει στο δωμάτιο του Ερωτόκριτου μια ζωγραφιά που την απεικονίζει και τους στίχους που της τραγουδούσε. Όταν εκείνος επιστρέφει, βλέπει ότι λείπουν από το δωμάτιό του τα τραγούδια και η ζωγραφιά της βασιλοπούλας και μαθαίνοντας ότι στο δωμάτιο αυτό μόνο η Αρετούσα είχε πρόσβαση, καταλαβαίνει ότι το μυστικό του μαθεύτηκε. Επειδή πιστεύει ότι κινδυνεύει, παραμένει στο σπίτι προσποιούμενος τον ασθενή. Ωστόσο, εκείνη όχι μόνο δεν του θυμώνει, αλλά ανταποκρίνεται στην αγάπη του.

Ο Ηράκλης, προκειμένου να διασκεδάσει την κόρη του και για να της βρει κατάλληλο σύζυγο αποφασίζει να διοργανώσει αγώνες με κονταροχτυπήματα. Έρχονται, λοιπόν, στην Αθήνα για τον αγώνα αυτό από πολλά μέρη πρίγκιπες και αρχοντόπουλα. Οι μάχες είναι σκληρές και συναρπαστικές, γεμάτες γενναιότητα, αλλά και ιπποτισμό. Τελικά ο Ερωτόκριτος υπερσχύει όλων και στεφανώνεται νικητής από την ίδια την Αρετούσα.

Η αγάπη των δύο νέων εκδηλώνεται τώρα πιο τολμηρά. Κάθε βράδυ, στο Παλάτι, αντίκρυ από ένα παράθυρο που τους χωρίζει μια σιδεριά, οι δύο νέοι συναντιούνται και μιλάνε. Ο Ερωτόκριτος, με την ενθάρρυνση της Αρετούσας, ξεθαρρεύει και παρακαλεί τον πατέρα του να

πλησιάσει το βασιλιά και να ζητήσει το χέρι της Αρετούσας. Ο Πεζόστρατος, παρά τις αντιρρήσεις του, θέλοντας όμως να μην πληγώσει και το παιδί του, παρουσιάζεται στο βασιλιά. Ο Ηράκλης αντιδρά βίαια στην αυθάδη αυτή πρόταση, που τη θεωρεί αδιανόητη. Και γι' αυτό διώχνει τον Πεζόστρατο από σύμβουλό του και διατάσσει ως τιμωρία την εξορία του Ερωτόκριτου. Λίγο πριν φύγει για τα ξένα ο Ερωτόκριτος, οι δύο νέοι συναντιούνται κρυφά και ορκίζονται αιώνια πίστη, η δε Αρετούσα του δίνει το δακτυλίδι της, ενθύμιο και εγγύηση παντοτινής αφοσίωσης.

Ο βασιλιάς, υποψιαζόμενος τη συνενοχή της Αρετούσας, αποφασίζει να παντρέψει την κόρη του με το βασιλόπουλο του Βυζαντίου, που ήδη ο πατέρας του είχε στείλει σχετικά προξενιά. Όταν εκείνη αρνείται, ο Ηράκλης οργισμένος τη ρίχνει στη φυλακή μαζί με την παραμύνα της, την Ευφροσύνη. Μπαίνοντας ο τέταρτος χρόνος της φυλάκισης, ο Ρήγας της Βλαχιάς εισβάλλει και απειλεί την Αθήνα. Ο Ερωτόκριτος, πληροφορείται τον κίνδυνο που διατρέχει η πατρίδα του και αποφασίζει να βοηθήσει. Με το υγρό που του δίνει μία μάγισσα βάφεται μελαχρινός, και έτσι α-

γνώριστος ρίχνεται στον πόλεμο και γίνεται το φόβητρο του εχθρού. Μάλιστα, σε μία κρίσιμη μάχη σώζει τον Ηράκλη από βέβαιο θάνατο και όταν, αργότερα, ο ξένος βασιλιάς προτείνει να κριθεί ο πόλεμος σε μία μονομαχία, αυτός προσφέρεται να αντιμετωπίσει το πρωτοπαλίκarlo των Βλάχων, τον Άριστο. Στην αναμέτρηση αυτή που κρατά ώρες, ο Ερωτόκριτος σκοτώνει τον Άριστο και σώζει την Αθήνα.

Ο Ερωτόκριτος έχει τραυματιστεί σοβαρά στη μονομαχία αυτή, αλλά σιγά-σιγά καλυτερεύει. Σε ένδειξη ευγνωμοσύνης, ο Ηράκλης του προσφέρει το βασίλειό του, όμως εκείνος το μόνο που ζητά είναι για γυναίκα του τη φυλακισμένη βασιλοπούλα. Η Αρετούσα αρνείται επίμονα, πράγμα που χαροποιεί τον Ερωτόκριτο. Πάντα μελαχρινός, αγνώριστος, κρυμμένος πίσω από το όνομα Κριτίδης, την επισκέπτεται στη φυλακή.

Δοκιμάζει την πίστη της εξιστορώντας τον υποτιθέμενο θάνατο του Ερωτόκριτου δείχνοντας μάλιστα και το δακτυλίδι της, που δήθεν του είχε δώσει εκείνος πριν πεθάνει. Εκείνη θρηνεί και χάνει τις αισθήσεις της και τότε αυτός φανερώνει την πραγματική του όψη. Στη συνέχεια αποκαλύπτεται και στο βασιλιά, που συμφιλιώνεται με τον Ερωτόκριτο και δίνει την ευχή του. Οι νέοι παντρεύονται με τιμές και χάρες και βασιλεύουν ευτυχισμένοι για πολλά χρόνια.

Αναμφίβολα, η σύνθεση του «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ» έχει εμφανή τη δυτική επίδραση. Η δημοφιλής Γαλλική μεσαιωνική μυθιστορία «Paris et Vienne» του Πιερ ντε λα Συπέντ και εν μέρει το ρομαντικό επικό ποίημα «Orlando Furioso», του Ιταλού Λοντοβίκο Αριόστο, θεωρούνται ως τα πρότυπά του. Όμως, το έργο του Βιτσέντζου Κορνάρου δεν αποτελεί μίμηση ή διασκευή αυτών. Η πλοκή του «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ» διαφοροποιείται στο μεγαλύτερο μέρος και καθίσταται πιο συναρπαστική και περισσότερο οργανωμένη, τα δε εμφανιζόμενα και συμμετέχοντα πρόσωπα είναι λιγότερα με εμφανώς μεγαλύτερο ενδιαφέρον στη σκιαγράφηση της ψυχολογίας τους. Επίσης, εκτός από τα ρομαντικά και επικά στοιχεία, ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ» κρύβει έντονη την παρουσία δραματικών χαρακτηριστικών, και με την παρουσία συχνών διαλόγων προσδίδει στο έργο θεατρικό χαρακτήρα, ενώ πολύ σημαντικό ρόλο παίζει και το θέμα της αστάθειας Μοίρας και Τύχης.

Η γλώσσα του «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ» βασίζεται στην ομιλούμενη Κρητική Διάλεκτο (κυρίως στο ιδίωμα της Σητείας), ενώ συχνά χρησιμοποιούνται «λογιότερα» λεξιλογικά στοιχεία και σε ελάχιστες περιπτώσεις λέξεις προερχόμενες από την Ιταλία. Οι γλωσσικές επιλογές χαρακτηρίζονται ως ακριβείς και εκφραστικές, αλλά παράλληλα λιτές, σε αντίθεση με τις πλούσιες παραστατικές εικόνες και τις εκτενείς παρομοιώσεις.

Τέλος, η στιχουργία του κειμένου (ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος με ζυγωτή ομοιοκαταληξία) είναι εξ ίσου φροντισμένη και η παρουσία διασκελισμών και στίξεων στο εσωτερικό του στίχου συντελούν στο ρυθμό και στην αποφυγή της μονοτονίας.

Επάνω στην εξαιρετική αυτή δημιουργία του Βιτσέντζου Κορνάρου, δύο Ουκρανοί, άνθρωποι των Γραμμάτων και Τεχνών, ο Μεταφραστής-Ποιητής Βασίλης Στεπανένκο και ο Ζωγράφος Μυκόλα Πσίνκα, δούλεψαν σκληρά και για πολλούς μήνες προκειμένου, σήμερα, να έχουμε τη χαρά να παρουσιάζουμε το δικό μας «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ». Μία πρωτότυπη έκδοση, άκρως ενδιαφέρουσα και σημαντική για την Ουκρανική Γραμματεία, για τη Νεολαία της Ουκρανίας. Μία προσεγμένη έκδοση που σε κερδίζει με την εμφάνισή της, τον ποιοτικό και λυρικό της λόγο και την εξάίσια εικονογράφησης της.

Και τελειώνω. Το υπέροχο αυτό πόνημα ίσως θα παρέμενε ως όνειρο στους συντελεστές της έκδοσης και εμείς δεν θα είχαμε τη χαρά να το απολαύσουμε, εάν ο Έλληνας Άκης Μπουγάς, άτομο με πνευματική ανάπτυξη και ηθική διαμόρφωση, δεν είχε την ψυχική διάθεση να καταστεί ο ηθικός και υλικός χορηγός της προσπάθειας αυτής. Αγαπητέ Φίλε και

Αδελφέ, να γνωρίζεις ότι με την ευγενική σου προσφορά συμβάλεις, για μία ακόμη φορά, στη σύσφιξη των αταλάντευτων πολιτισμικών σχέσεων των δύο Φίλων Λαών, Ελλάδος-Ουκρανίας. Και επέτρεψέ μου στο σημείο αυτό, εκ μέρους της Κρατικής Επιτροπής Τηλεόρασης & Ραδιοφωνίας Ου-

κρανίας, να σου παραδώσω το παρόν Τιμητικό Δίπλωμα «Για τη σημαντική προσωπική συμβολή σου στη σύσφιξη των φιλικών Ουκρανο-Ελληνικών σχέσεων, στην ανοικοδόμηση του διεθνούς κύρους της Ουκρανίας, στην προώθηση των Ουκρανικών Εκδόσεων, καθώς και στην ανάπτυξη πολιτισμικών και πνευματικών σχέσεων της Ουκρανίας και της Ελληνικής Δημοκρατίας».

*

Στο σημείο αυτό, λαβών το λόγο ο κ.**Γεράσιμος-Νικόλαος Μπουγάς**, με έκδηλη συγκίνηση, λέει: «Η παρουσίαση στο Ουκρανικό αναγνωστικό κοινό της έμμετρης μυθιστορίας «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», του Βιτσέντζου Κορνάρου, σε μετάφραση Βασίλη Στεπανένκο και σε εικονογράφηση του Ζωγράφου Μυκόλα Πσίνκα, αποτελεί κορυφαίο πνευματικό και καλλιτεχνικό γεγονός. Όχι μόνο επειδή ένα από τα 300 καλύτερα παγκοσμίως λογοτεχνήματα μεταφράζεται με σεβασμό και λυρικότητα στην Ουκρανική γλώσσα και εντάσσεται στην Ουκρανική Γραμματεία, αλλά και επειδή η έκδοση αυτή καθίσταται «όχημα» που προάγει τη σύσφιξη των πατροπαράδοτων πολιτισμικών σχέσεων των δύο Φίλων Λαών, Ουκρανίας – Ελλάδος.

Είμαι ξεχωριστά χαρούμενος και ιδιαίτερα συγκινημένος επειδή μπόρεσα, με την ταπεινότητά μου να συμβάλλω την προσπάθεια αυτή, μια και έμαθα να υπηρετώ με σεβασμό την Ελληνο-Ουκρανική Φιλία, τιμώντας και θυμίζοντας τις ακατάλυτες ιστορικές σχέσεις των Λαών μας.

Είμαι, όμως, εξίσου ευτυχισμένος επειδή σήμερα βρίσκομαι στο φιλόξενο τούτο χώρο του Εθνικού Μουσείου Λογοτεχνίας της Ουκρανίας ανάμεσα σε εκλεκτούς ανθρώπους του πνεύματος και αγαπημένους φίλους.

Σας ευχαριστώ από καρδιάς για τη φιλοξενία.

Σας ευχαριστώ και για το παρόν Τιμητικό Δίπλωμα. Μία διάκριση που με γεμίζει με πολύ υπερηφάνεια, αλλά και με βαθύ αίσθημα ευθύνης. Πιστέψτε με ότι η διάκριση αυτή θα αποτελέσει για εμένα πηγή έμπνευσης και κινητήρια δύναμη για νέες, όμορφες και ευγενικές προσπάθειες, που θα προωθούν κυρίως τις ανθρώπινες σχέσεις Ουκρανών και Ελλήνων».

*

Ακολουθώς, ο Ελληνιστής μεταφραστής και ποιητής **Βασίλης Στεπανάνκο** που έλαβε το λόγο, είπε: «Το όνειρο μιας μακράς πορείας μέσα στα Γράμματα γίνεται σήμερα πραγματικότητα. Το υπέροχο ποίημα του Βιτσέντζου Κορνάρου «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», που θεωρείται ένα από τα καλύτερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, μπορεί να γίνει κτήμα του κάθε Ουκρανού μια και αυτό είναι πλέον μεταφρασμένο στη δική μας γλώσσα. Γι' αυτό η συγκίνησή μου είναι μεγάλη και απεριόριστη η χαρά μου.

Όπως προανέφερα, η ιδέα μετάφρασης του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ στην Ου-

κρανική Γλώσσα ήταν στο μυαλό μου τα τελευταία 40 χρόνια. Παρ' όλο που πολλές φορές αποφάσισα να ξεκινήσω, δεν μπόρεσα ποτέ να ολοκληρώσω μια και οι δυσκολίες της καθημερινότητας δεν μου το επέτρεπαν. Μέχρις ότου, πριν τρία χρόνια σε ένα ταξίδι μου στην Ελλάδα, τύχη αγαθή, με έφερε κοντά σε έναν υπέροχο Έλληνα (και όπως

ο ίδιος λέει και μισο-Ουκρανό), το Γεράσιμο-Νικόλαο Μπουγά (οι φίλοι τον φωνάζουμε Άκη). Αυτός, αμέσως αγκάλιασε το όνειρό μου και μου προσέφερε με αγάπη και φροντίδα τις προϋποθέσεις για να «στρωθώ» στην υπέροχη και μοναδική αυτή δημιουργία. Φίλε Άκη, πνευματικέ μου Αδελφέ, σε ευχαριστώ».

Και ο ποιητής, με έκδηλα τα σημάδια της συγκίνησης και της χαράς συνεχίζει: «Η μετάφραση του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ δεν είναι μια εύκολη υπόθεση όταν θέλεις να σεβαστείς το πρωτότυπο του κειμένου και δεν θέλεις απλά να αποδώσεις το έργο. Έχεις να αντιμετωπίσεις τον τεράστιο πλούτο των Ελληνικών λέξεων, τη δυσκολία της παλαιάς Κρητικής διαλέκτου στην οποία είναι γραμμένο το έργο, το ρυθμό του ιαμβικού δεκαπεντασύλλαβου ομοιοκατάληκτου στίχου, την ύπαρξη άρθρων ... Πρέπει να αναδείξεις τις ηθικές αξίες, να περιγράψεις τα ήθη και τα έθιμα... Και πάνω απ' όλα να συμπεριφερθείς με βαθιά εκτίμηση και θαυμασμό στη δουλειά ενός άλλου Ποιητή.

Με σεβασμό, λοιπόν, σε όλα αυτά, δούλεψα με υπευθυνότητα για δύο χρόνια πολύ σκληρά προκειμένου σήμερα να προσφέρω στην Ουκρανική Γραμματεία το πρωτότυπο αυτό πόνημα. Η γνώση και η εμπειρία, σε συνδυασμό με την αγάπη και το χρέος, πιστεύω ότι με βοήθησαν να δημιουργήσω μια ποιοτική έκδοση και να την χαρίσω στη Νεολαία της Ουκρανίας.

Τελειώνοντας, θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους της «ΒΕΣΕΛΚΑ» και ιδιαίτερα τον Διευθυντή της κ.Ο.Μπονταρένκο, που από την πρώτη στιγμή αγκάλιασαν την προσπάθειά μας και το φίλο ζωγράφο Μυκόλα Πσίνκα, που για μία ακόμη φορά μέσα από το έργο του προσέδωσε στην Έκδοση την αρμόζουσα οπτική ομορφιά».

*

Ο ζωγράφος **Μυκόλα Πσίνκα**, που έλαβε στη συνέχεια το λόγο, είπε:

«Με τη σειρά μου, επιθυμώ να εκφράσω τα όμορφα συναισθήματα που αναβλύζουν από την καρδιά μου επειδή σήμερα παρουσιάζεται στο αναγνωστικό κοινό το υπέροχο έργο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», σε θαυμαστή μετάφραση του Ελληνιστή ποιητή και φίλου Βασίλη Στεπανένκο και σε εικονογράφηση του ομιλούντος.

Υπήρξε μια πολύμηνη πορεία στην προσπάθεια έκδοσης του βιβλίου αυτού, με δυσκολίες και εντάσεις, που γρήγορα ξεπερνιόντουσαν, επειδή συνέδεε τους συντελεστές ο στόχος της τελειότητας. Χωρίς να ισχυρίζομαι τη μοναδικότητα του πονήματος, μπορώ να διαβεβαιώσω ότι αυτό αποτελεί μια ξεχωριστή έκδοση.

Σε ό,τι αφορά τη δουλειά μου θέλω να τονίσω ότι δούλεψα με μεράκι, θετική ψυχική διάθεση και έμπνευση και ότι εξαιτίας της μακρόχρονης εμπειρίας μου και της γνώσης μπόρεσα να διεισδύσω στο βάθος του έργου και να εναρμονίσω το στίχο με την κίνηση και το χρώμα της ζωγραφιάς, προσφέροντας ένα όμορφο δέσιμο λόγου και εικόνας».

*

Το λόγο έλαβε ακολούθως ο Διευθυντής του Εκδοτικού Οίκου «ΒΕΣΕΛΚΑ» κ. **Ολεξί Μπονταρένκο (Олексі́й Бондаренко)**, ο οποίος είπε: «Με ιδιαίτερη χαρά ο Εκδοτικός μας Οίκος παρουσιάζει στο αναγνωστικό κοινό της Ουκρανίας την ξεχωριστή αυτή έκδοση, που φέρει την υπογραφή δύο σπουδαίων πνευματικών ανθρώπων και συνεργατών, του Ελληνιστή μεταφραστή και ποιητή Βασίλη Στεπανένκο και του ζωγράφου του Λαού Μυκόλα Πσίνκα.

Πιστεύουμε, ότι καταβάλαμε κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε το πόνημα αυτό διατηρήσει τη δροσιά και το άρωμα του πρωτότυπου έργου, που θεωρείται ένα από τα καλύτερα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, και ταυτόχρονα να χαρίσουμε στα Ουκρανικά Γράμματα μία ποιοτική και πρωτότυπη δουλειά, ανάλογη της μακρόχρονης προσφοράς της «ΒΕΣΕΛΚΑ».

Θα ήταν παράλειψη να μην τονίσω ότι η προσπάθειά μας θα ήταν δυσβάστακτη εάν δεν υπήρχε η ηθική και υλική συμπαράσταση του χορηγού κ.Γεράσιμου-Νικόλαου Μπουγά, τον οποίο από καρδιάς ευχαριστούμε».

*

Ο Πρέσβης της Ελλάδος στην Ουκρανία **κ.Βασίλειος Παπαδόπουλος (Васілій Пападопулос)**, στο σύντομο χαιρετισμό του, αφού αναφέρ-

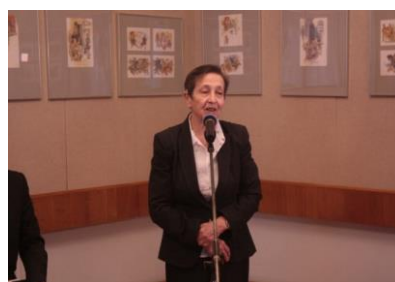

θηκε στην περίοδο της Αναγέννησης και στην επίδραση που είχε αυτή στα γράμματα και στην τέχνη και κατ' επέκταση στο ίδιο το έργο, τον «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ», που έχει καταστεί σημείο λογοτεχνικής αξίας και πηγή άντλησης πληροφοριών τρόπου ζωής και συνθηκών μιας άλλης εποχής, κατέληξε:

«Αναμφισβήτητα ο πολιτισμός αποτελεί κυρίαρχο μέσον επικοινωνίας των Λαών και η σημερινή θαυμαστή έκδοση του «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ» συνδράμει το σκοπό αυτό. Στο χρόνο της Ιστορίας η Ουκρανία και η Ελλάδα είχαν ακατάλυτους δεσμούς φιλίας, η οποία με τέτοιες πρωτοβουλίες ενισχύεται και ενδυναμώνει. Ως Πρέσβης, αλλά και ως άνθρωπος επιθυμώ να ευχαριστήσω τους συντελεστές της ευγενικής αυτής προσπάθειας».

*

Η **κα Νίνα Κλιμένκο (Ніна Кліменко)**, Καθηγήτρια του Εθνικού Πανεπιστημίου Κιέβου «Ταράς Σεβτσένκο» και Αντεπιστέλλον Μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Ουκρανίας, η οποία ακολούθως έλαβε το λόγο, αναφέρθηκε κατ' αρχήν και επ' ολίγον στην Κρητική Λογοτεχνία, στον ποιητή Βιτσέντζο Κορνάρο και στις ποιητικές ομορφιές του πρωτότυπου έργου του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ, για να καταλήξει: «Ένα ξεχωριστό λογοτέχνημα που είχε την τύχη να μεταφραστεί από την πέννα ενός πρωτομάστορα, να εικονογραφηθεί από τα υλικά ενός ζωγράφου του Λαού, να σμιλευτεί από έναν ιστορικό Εκδοτικό Οίκο και να έχει τη συμπαράσταση ενός ευπατρίδη Έλληνα. Αυτός είναι ο δικός μας «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ». Αυτό είναι το κλασικό έργο μιας Ελληνικής λογοτεχνικής περιόδου, πρόδρομου της νεοελληνικής λογοτεχνίας, επάνω στο οποίο, ως Ακαδημαϊκοί Δάσκαλοι, οφεί-

λούμε να εντρυφήσουμε προκειμένου να μεταφέρουμε στους μαθητές και φοιτητές μας -και γιατί όχι σε όλους τους Νέους της Ουκρανίας- όχι μόνο τα βασικά γνωρίσματα της λογοτεχνικής εκείνης περιόδου, αλλά την έκφραση της «φαντασίας», της «δημιουργικότητας», της «πρωτοτυπίας», που η σύνθεση του έργου υπακούει και ο στίχος αποκαλύπτει».

*

Ακολούθως, ο Καθηγητής, Διπλωμάτης, Μεταφραστής, Λογοτέχνης

και Ποιητής, Διδάκτωρ **Ραούλ Τσιλατσάβα (Рауль Чілачава)**, που πήρε το λόγο, είπε: «Η έκδοση της Ουκρανικής μετάφρασης του ποιήματος «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», του Βιτσέντζου Κορνάρου, αποτελεί ένα εξαιρετικό και σημαντικό γεγονός, επειδή το διάσημο αυτό κλασσικό έργο της Ελλη-

νικής Λογοτεχνίας δόθηκε στην πολιτιστική κληρονομιά ενός από τα μεγαλύτερα Έθνη της Ευρώπης, της Ουκρανίας. Ο Βασίλης Στεπανένκο προσέφερε ένα πραγματικά καλλιτεχνικό επίτευγμα, χαρίζοντας στο εθνικό έπος του Φίλου Λαού μια νέα, εμπνευσμένη και γεμάτη ζωή διάσταση. Είναι ένα σπουδαίο αποτέλεσμα της εποικοδομητικής συνεργασίας μεταξύ του ποιητή-μεταφραστή και χορηγού-πατριώτη, του Βασίλη Στεπανένκο και του Γεράσιμου-Νικόλαου Μπουγά, ο οποίος έγραψε μια σημαντική σελίδα στην ιστορία των Ουκρανο-Ελληνικών λογοτεχνικών σχέσεων».

*

Ο Ακαδημαϊκός και Διευθυντής του Ινστιτούτου Λογοτεχνίας «Ταράς Σεβτσένκο» κ.**Μυκόλα Ζουλύνσκι (Микола Жулинський)**, που σε συνέχεια έλαβε το λόγο, είπε: «Διαβάζοντας τον ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ του Βιτσέντζου Κορνάρου, σε μετάφραση του εκλεκτού ποιητή Βασίλη Στεπανένκο, πράγματι διαπίστωσα ότι στο έργο αυτό χρησιμοποιείται μία πανδαισία όμορφων λιτών Ουκρανικών λέξεων, που όμως δεν ξεφεύγουν από την εννοιολογική σημασία των αντίστοιχων Ελληνικών και που διατηρούν τον ποιητικό τους λυρισμό μέσα στο στίχο και την υποχρεωτική ζυγωτή ομοιοκαταληξία τους. Ταυτόχρονα, διαπίστωσα ότι με μαεστρία και ακρίβεια αναπλάθει ο ποιητής τις πλούσιες εικόνες του έργου και τις παρομοιώσεις του, χωρίς να παρεκτρέπεται, σεβόμενος το αρχικό Ελληνικό πρωτότυπο κείμενο. Τελικά, πιστεύω ότι ο Βασίλης Στεπανένκο βρήκε το κλειδί για να εισέλθει στο βάθος του έργου του Βιτσέντζου Κορνάρου για να μας χαρίσει ένα υπέροχο βιβλίο.

Όμως και ο Ζωγράφος, Μυκόλα Πσίνκα, μέσα από τον πλούτο των χρωμάτων και των εξευγενισμένων εικόνων του, πέραν της οπτικής απόλαυσης, μας μεταφέρει σε μια άλλη Αθήνα και παρακολουθώντας τη δομή του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ αποτυπώνει, μέσω αυτών, όχι μόνο παραστάσεις αλλά και συναισθήματα. Μία όμορφη και λεπτομερής δουλειά, που δένει με όλη την προσπάθεια.

Εύγε στους δημιουργούς!».

*

Η εκδήλωση συνεχίστηκε με το μουσικό άκουσμα της υψίφωνης κας **Ναδία Μπογιανίβσκα (Надія Боянівська)**, η οποία συνοδευόμενη από την υπόκρουση της κιθάρας του μουσικού **Γκριγκόρι Λουκιάνενκο (Григорій Лук'яненко)**, τραγούδησε μελοποιημένους Ουκρανικούς στίχους από τον «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ». Και η εκδήλωση «έκλεισε» με μία όμορφη δεξίωση, στην οποία οι παρευρισκόμενοι μπόρεσαν σε ένα οικείο περιβάλλον να συζητήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις για το έργο και για θέματα Πολιτισμού.

Το ταξίδι του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ με την Ουκρανική λαλιά συνεχίστηκε και τις επόμενες δύο ημέρες. Την Πέμπτη, 7 Απριλίου, για το **Εθνικό Πανεπιστήμιο «Ταράς Σεβτσένκο»** και την Παρασκευή, 8 Απριλίου για το «**Ελληνικό Σχολείο 94**», στο Κίεβο.

Πέμπτη, 7 Απριλίου: Με λαχτάρα, οι φοιτητές της Έδρας Ελληνικών Σπουδών κατέκλυσαν τα έδρανα του Αμφιθεάτρου προκειμένου να παρακολουθήσουν τη διάλεξη της Καθηγήτριας και Ακαδημαϊκού κας **Νίνας Κλιμένκο (Ніна Кліменко)**, περί ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ, να ακούσουν τους δημιουργούς της Έκδοσης και να τραγουδήσουν και απαγγείλουν στίχους από το ελληνικό πρωτότυπο.

Η κυρία **Νίνα Κλιμένκο**, αφού αναφέρθηκε επ' ολίγον στην Κρητική Λογοτεχνία και στους εκφραστές της, εισήλθε με την ομιλία της στη δομή, μορφή και θεματικούς πυρήνες του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ, επισημαίνοντας τα καλολογικά στοιχεία του έργου και την παγκόσμια αναγνώριση που έχει τύχει αυτό. Αναφερόμενη, στη συνέχεια, στην Ουκρανική έκδοση, αφού ευχαρίστησε το χορηγό κ.Γεράσιμο-Νικόλαο Μπουγά για την όμορφη και ευγενική του προσφορά στην Ουκρανική Γραμματεία, επισήμανε ότι «μόνο ένας μάστορας της Ελληνικής και Ουκρανικής Γλώσσας, όπως ο Β.Στεπανένκο, θα μπορούσε να προσφέρει στο Ουκρανικό αναγνωστικό κοινό

ένα τόσο πολύτιμο και ποιοτικό έργο». Για να συνεχίσει «την ομορφιά του στίχου και τη λυρικότητα, ομορφαίνουν περίσσεια οι εικόνες ενός επίσης μεγάλου ζωγράφου, του Μ.Πσίνκα, που βάζοντας σε αυτές γνώση και καρδιά, προσφέρει στον αναγνώστη ένα υπέροχο σύνολο».

Την εκδήλωση χαιρέτησαν με θερμά λόγια οι **Γεράσιμος-Νικόλαος Μπουγάς, Β.Στεπανένκο, Μ.Πσίνκα**, ενώ ελληνικούς στίχους από τον ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ απήγγειλαν και τραγούδησαν φοιτητές και φοιτήτριες του Πανεπιστημίου, για να «κλίσει» η εκδήλωση με ένα υπέροχο μουσικό άκουσμα από μελοποιημένους Ουκρανικούς στίχους του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ, που τραγούδησε η υψίφωνος κα **Ναδία Μπογιανίβσκα**.

Παρασκευή, 8 Απριλίου: Με Γαλατική ευγένεια και Ελληνική ζεστασιά μας υποδέχθηκε το εκπαιδευτικό προσωπικό και οι μαθητές του Ελ-

ληνικού Σχολείου, στο μικρό αλλά υπέροχο θεατράκι τους, που θύμιζε μόνο ΕΛΛΑΔΑ!

Με ξεχωριστή προσοχή προσπαθούσαν να αφουγκραστούν και να εισπράξουν την κάθε λέξη μας. Να αισθανθούν τα συναισθήματά μας. Να δείξουν την αγάπη τους.

Κύριος ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο κ.**Αντρί Σαβένκο (Ανδριϊ Σαβενκο)**, Διευθυντής της Έδρας Ελληνικών Σπουδών στο Εθνικό Πανεπιστήμιο «Ταράς Σεβτσένκο» του Κιέβου, ο οποίος αφού αναφέρθηκε στη μοναδικότητα του ελληνικού πνεύματος και στους άρρηκτους μακρόχρονους δεσμούς φιλίας Ελλάδος-Ουκρανίας, έκανε μία σύντομη αναφορά στην ελληνική ποίηση για να εστιάσει το λόγο του στην Κρητική Λογοτεχνία και στο θαυμαστό έργο του Βιτσέντζου Κορνάρου «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ», και στη σημασία που έχει η Έκδοση αυτή για τους Ουκρανούς μελετητές της Ελληνικής Γλώσσας. Και αναφερόμενος στο Βασίλη Στεπανένκο, λέει: «Ο μεταφραστής μπόρεσε με την αξία του να βρει το «κλειδί» για να ανοίξει τις ομορφιές που κρύβει μέσα του το ποιητικό κείμενο. Κατάφερε να αναδείξει τα σημεία αναφοράς του, να περιγράψει πρόσωπα, γεγονότα, συναισθήματα. Να ζωγραφίσει με τον έντεχνο λόγο του εικόνες της καθημερινότητας, της φύσης, των μαχών. Και έτσι, να δώσει στον Ουκρανό αναγνώστη τη δυνατότητα προσέγγισης της πολιτιστικής παράδοσης της Ελλάδος, που δημιούργησε τα θεμέλια του κοινού μας ευρωπαϊκού χώρου».

Στη συνέχεια, ο ποιητής **Β.Στεπανένκο**, αναφέρθηκε στην πολύμηνη μεταφραστική του προσπάθεια και στις σημαντικές δυσκολίες που συνάντησε προκειμένου, σεβόμενος το πρωτότυπο έργο και το δημιουργό του, να διατηρήσει τη σημασία του πλούσιου Ελληνικού λεξιλογίου με

αντίστοιχες Ουκρανικές λέξεις, το δεκαπεντασύλλαβο ιαμβικό στοίχο παρά την έλλειψη άρθρων στην Ουκρανική γλώσσα και τη ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία του. Και κατέληξε: «Πιστεύω, ότι ο «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤ» είναι μια ξεχωριστή ποιοτική δουλεία, μικρή προσφορά αγάπης προς την Ουκρανική Νεολαία και στην Ουκρανική Γραμματεία».

α».

Τέλος, την εκδήλωση χαιρέτησε ο χορηγός **Γεράσιμος-Νικόλαος Μπουγάς** και ο ζωγράφος **Μ.Πσίνκα**, ενώ την εκδήλωση «έκλεισε» η υψίφωνος κα **Ναδία Μπογιανίβσκα** που τραγούδησε και πάλι ενορχηστρωμένους Ουκρανικούς στίχους από τον ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟ.

... και το ταξίδι συνεχίζεται για το Λβιβ, Χμελνίτσκι, Οδησσό, Μαριούπολη...

